

105885

Heimervensbladet sep (2) 1993

Litt 1940-historie

Til Knut Berstad og andre som vet lite om Norge 1940.

Kjelstrup spør om ikke våre politiske myndigheter har lært noe av vår uforberedthet og svake politiske ledelse i 1940? Og Berstad svarer at dette er blitt gjentatt mange ganger uten at det er blitt til sannhet. Akkja!

Efter at Finlandskrigen kom, ble det beordret en etter norske forhold sterk nøytralitetsstyrke i Finnmark. De to gamle panserskipene Norge og Eidsvoll ble sendt til Narvik. Berstad skriver: "En del av det norske offiserkorps hadde den merkelige oppfatning at det var Sovjet vi skulle slåss mot."

Det var faktisk landets politiske ledelse som var redd for at vi ikke skulle greie å bevare nøytraliteten overfor Sovjet, men gå med i samme slengen når Sovjet med en egen "finnsk" kommunistregjering under Knuusinen, underla seg Finland. Vår store nabos behov for havnet nærmere Atlanterhavet enn Murmansk er en gammel skrek. Les historien. Det gjaldt å hindre at krigen mellom finner og sovjettrupper ble ført inn på norsk område.

Det ble om høsten 1939 tatt opp ekstra klasser på befallsskolene og i januar 1940 også en ekstra førsteklasse på Krigsskolen.

Fra krigen brøt ut mot Tyskland i september 1939, ble det bevilget betydelige beløp til materiellkjøp til Forsvaret. Hjemmefrontmuseet har gitt ut et interessant hefte om det, som bl.a. viser at noen fly kom, men av skyts ikke noe. Det var for sent. Vinteren 39-40 foregikk det innsamlings foran Stortinget av luftvernskyts til Oslo. Må kunne si vi var nok så uforberedt.

Det er ikke her plass til å regne opp varslene som kom, og professorene Skodvin, Grimnes og Riste, som alle har tatt

regjeringens parti som forsvarsadvokater har redusert betydningen av dem. Men for å ta ett eneste eksempel:

7. april kom det en chiffermelding til Utenriksdepartementet om at 18-20 skip var gått ut fra Stettin med vestlig kurs. Vakthavende ringte meldingen hjem til utenriksministeren. Han trodde de skulle ut i Atlanteren, at meldingen sa transportskip spilte ingen rolle. Der 8. april tok den britiske mineleggingen i Vestfjorden all oppmerksomhet. En melding om at redde tyske soldater fra et torpedert Rio de Janeiro, som nådde Stortinget om ettermiddagen, ble ikke lagt merke til. Soldatene sa de skulle til Bergen for å redde oss fra engelskmennene. Det samme sa tyske tropper i Oslo 9. april. Etter at Oscarsborg hadde senket Blücher natt til 9. april, ble de tyske krav avvist på morgenkvisten av regjeringen, som deretter på stortingspresident Hambros initiativ stakk av til Hamar. Nygaardsvold har selv brukt ordet flukt. Før så skjedde hadde regjeringen gitt etter for generalstabens mas og godtatt mobilisering av fire (4) felbrigader. For egen regning føyde generalstaben til, i sin telefoniske ordre, den femte felbrigaden. Det var altså ikke full mobilisering. Innkallingen skulle gå med postkort til hver enkelt fremmøte 1. mobiliseringsdag 11. april.

I Nord-Norge hadde general Fleischer gått gjennom regjeringens ordre og mobilisert på egen hånd 8. og 9. april! Før regjeringen og stortinget og kongehuset dro fra Oslo, hadde justisministeren gitt Oslos politikammer ordre om at det ikke skulle kjempes om Oslo. Han sendte, som

den korrekte politimann han var, norsk politi til å møte tyskerne som kom marsjerende fra Fornebu, for å hindre sammenstøt. Slik kom 324. infanteriregiment nedover Karl Johan som et omvendt 17. mai-tog. Kunne noen tro det var krig?

Det var det heller ikke. Regjeringen håpet på en dansk løsning inntil kong Haakon og Koht hadde møte med den tyske sendemann på Elverum 10. april. Hvor "forberedt" vi var på krig fremgår av at da regimentssjefen på Elverum hadde lagt avdelinger på Midtskogen for å stanse tyskerne, ringte politimesteren til Koht og fikk først hans ord på at det ikke skulle skytes på Midtskogen. Ruge fikk greie på dette og fikk Kohts godkjennelse. Koht forteller selv om dette. Hindret tyskerne i å ta konge og regjering til fange.

Regjeringens aktive justisminister dro til generalstaben som nå var kommet til Rena, for å bli orientert. Han fikk klar beskjed om at siden det ikke var mobilisert i tide, var øyeblikkelig hjelp utenfra det eneste som kunne redde oss. Dagen etter bombet tyskerne Elverum og Nybergsund for å nøytralisere kongen og regjering. Så sent som den 11. april om kvelden ville tre av regjeringens medlemmer dra til Sverige. Men ad omveier kom de opp i Gudbrandsdalen. I tro på løftet om hjelp utenfra prøvde den kommanderende general Ruge å organisere et forsvar. I en av hans første dagsordrer het det at vi skulle føre oppholdende strid inntil det var kommet så mye hjelp utenfra at vi sammen skulle kaste tyskerne ut igjen. Det er en historisk ubehagelighet at regjeringen var preget av flukt og panikk. Ikke i noen av sine pro-

klamasjoner, da de omsider kom, brukte den ordet krig.

Men krig ble det. De fleste avdelingene på Østlandet var improvisert. Eksempel: Ved Harestuvannet var det en mitraljøsetropp av bakkepersonell fra Kjeller, ført av en kavalerikadett. Resten av bakkepersonellet ble til en geværtropp under ledelse av en kvartermester fra marinen. Frivillige fra Oslo dannet skiløperkompanier. Osv. Kanskje det kan bedre til å "rette søkelyset mot våre offiserers innsats under felttoget?" Berstad skriver at tyske avdelinger levde på norske rømte depoter. Sikkert riktig. Depoter lå bl.a. på Akershus, som også var fremmøtested ved mobilisering. Berstad skriver, må være mot bedre vitende, om at motstand mot tyskerne ble sabotert av høyere offiserer, og kommer trekkende med "obersten fra Narvik". Han ble stilt for krigsrett i 1945 og frikjent. Men nedrakkingen er udødelig.

I 1940 førte befal som aldri hadde ført, ikke engang sett, en fullt feltoppsatt bataljon, langt mindre deltatt i øvelsesangrep med skarpt, "bataljoner". Og på Narvikfronten endog med stor heder. Vi var verken øvet, utstyrt eller forberedt på krig. De som sviktet var landets politiske ledelse. Jeg kunne skrive en lang harang om det.

Anton Olstad
oberstløytnant
candphilol.